

"...

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

“I- İTİRAZ KONUSU HÜKÜM ANAYASA’NIN 10. MADDESİNE AYKIRILIK TEŞKİL ETMEKTEDİR :

İtiraz konusu hüküm Anayasa’nın 10. maddesinde yer alan ve değişik Anayasa Mahkemesi kararlarıyla yorumlanan eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Şöyleki; kanun önünde eşitlik ilkesi, Anayasa’nın 10. maddesinde şöyle belirtilmektedir. “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”

Anayasa’nın bu hükmü ile aynı hukuksal durumda olan kişilerin aynı kurallara bağlı tutulacağı, değişik hukuksal durumda olanların ise değişik kurallara bağlı tutulması gerektiği kabul edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi’nin pek çok kararında vurgulandığı gibi yasa önünde eşitlik ilkesi, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmemekle birlikte, yasaların uygulanmasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrılığı gözetilmesi ve bu nedenlerle eşitsizliğe yol açılması Anayasa katında geçerli görülemez. Bu mutlak yasa, birbirinin aynı durumda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını ve ayrıcalıklı kişi ve toplumların yaratılmasını engellemektedir. Kimi yurttaşların haklı bir nedene dayanılarak değişik kurallara bağlı tutulmaları eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmamakta, hatta bunların durumu ve konumlarındaki özellikler, kimi kişi ya da toplumlar için değişik kuralları ve değişik uygulamaları gerekli kılmakta, özelliklere ve aykırılıklara dayandığı için haklı olan nedenler, ayrı düzenlemeyi aykırı değil, geçerli kılarırsa da, aynı durumda olanlar için ayrı düzenleme aykırılık oluşturur. Anayasa ile eylemli değil hukuki eşitlik amaçlanmaktadır. Anayasa’nın öngördüğü eşitlik ilkesinin çiğnenmemesi için, aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumların ayrı kurallara bağlı tutulması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, kişisel durumları ve nitelikleri özdeş olanlar arasında, yasalara konulan kurallarla değişik uygulamaların yapılmaması gerekmektedir. Ancak, durumlardaki değişikliğin doğurduğu zorunluluklar, kamu yararı ya da başka haklı nedenlere dayanılarak yasalarla farklı uygulamalar getirilmesi durumunda Anayasa’nın eşitlik ilkesinin çiğnendiği sonucu çıkarılamaz.

İtiraz konusu düzenlemede ise, aynı hukuki durumu taşıyan kişilere dolaylı yoldan da olsa farklı kurallar getirilmiş, mükellefiyetin tesis edilmesi istenilen dönemde aynı hukuki durumda (işin niteliği, ticari organizasyonun boyutları, iş hacmi ve istihdam edilen işçi sayısı gibi) olan iki kişiden daha önceki herhangi bir faaliyetinden dolayı gerçek usulde mükellefiyet tesis ettirmiş olanla, daha önce herhangi bir mükellefiyeti bulunmayan kişinin farklı vergilendirme türüne tabi olmasına sebebiyet verilmekte, aynı hukuki duruma sahip kişilerden biri diğerine göre daha ağır şekli ve maddi yükümlülöklere tabi tutulur hale gelmektedir.

II- İTİRAZ KONUSU HÜKÜM ANAYASA’NIN 73. MADDESİNE DE AYKIRILIK TEŞKİL ETMEKTEDİR :

İtiraz konusu hüküm Anayasa’nın 73. maddesinde yer alan ve değişik Anayasa Mahkemesi kararlarıyla yorumlanan mali güce göre vergilendirme ve vergi yükünün adaletli

ve dengeli dağılımının sağlanması ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir. Şöyleki; Anayasa'nın 73. maddesinde, herkesin kamu giderlerini karşılamak üzere “mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü olduğu” belirtilmiştir.

Kişilerin, yaptıkları iş sonunda bir gelir elde ediyorlarsa bunun vergilendirilmesi doğaldır. Gelire dayanmayan bir vergilendirme yöntemi Anayasa'ya aykırıdır.

Mali güce göre vergilendirme, sosyal devletin vergi adaleti ile ilgili bir ilkesidir. Bu ilke verginin adaletli ve dengeli dağılımını sağlar. Yasa koyucunun vergi koyulan yükümlülerin ekonomik durumunu göz önüne alacak bir sisteme uyması gerekir. Vergide asıl olan, ödeme gücüdür. Mali güç de ödeme gücünü belirler. Vergilendirmede, “hayat standardı esası, ortalama kâr haddi, basit usulde vergi gibi” çeşitli yöntemlerle vergi güvencesi sağlanmaya ve yükümlünün gerçek mali gücüne ulaşılmaya çalışılır.

Vergi yükümlüsünün mali gücüne göre vergilendirilebilmesi için, gerçek gelirin saptanması gerekir. Bireylerin ekonomik ve kişisel durumlarının göz önüne alınarak vergilendirilmesi gerekmektedir.

Bu ilke, mali gücü fazla olanın, mali gücü az olana oranla daha fazla vergi ödemesi gerektiğini belirler. Mali gücün tanımı Anayasa'da bulunmamakla birlikte, ödeme gücü anlamında kullanılmakta, kamu maliyesi yönünden gelir, servet ve harcamalar mali gücün göstergeleridir. Verginin mali güce göre alınması aynı zamanda eşitlik ilkesinin de uygulama aracıdır.

Vergide eşitlik ilkesi, yükümlülerin vergi ödeme güçleri dikkate alınmak suretiyle vergilendirmenin yapılmasını öngörür. Başka bir deyişle, kişilerin genel vergi yüküne kendi ödeme güçlerine göre katılmalarıdır. Bu durumda Anayasa'da öngörülen verginin “mali güce göre ödenmesi”, herkesin vergi ödemesi ilkesiyle birlikte vergilendirmede adalet ve eşitlik ilkesine uygunluğu gösterir ve sosyal devletin en etkin uygulama aracını oluşturur. Verginin adaletli ve dengeli dağılımı bu ilkelere uyularak sağlanır.

Diğer taraftan itiraz konusu kural ekonomik ve ticari hayatın dinamikliği ile de bağdaşmamaktadır. Dünya ve Türkiye ekonomisindeki çeşitli çalkantılar ve resesyonlar sonucunda, ekonomik ve ticari hayatta dalgalanmalar olabilmekte, hatta tacirlerin işlerinin ehli olmamaları veya basiretli davranmamaları sonucu da iş hacimleri daralabilmekle, daha önce çok büyük hacimlerde iş yapan, ciro ve gelir elde eden tacirlerin daha küçük iş hacmi, ciro ve gelirlerle karşı karşıya kalmaları, hatta işyerlerini ve işlerini terk etmeleri gibi durumlarla karşı karşıya kalmaları olasıdır.

İtiraz konusu kuralla yükümlülerin iş hacimlerindeki ve gelirlerindeki değişim dikkate alınmaksızın ekonomik ve ticari hayatın dinamikliğine de aykırı olarak daha önce yüksek tutarlardaki kazançtan dolayı gerçek usulde vergilendirilen bir yükümlünün iş hacmi ve geliri daraldığı halde basit usule dönüşü yasaklanarak, emsal gelir elde edenlere göre daha ağır bir vergi yüküne maruz kalmalarına sebebiyet verilmektedir.

Buradan hareketle şu sonuca ulaşılmaktadır. Çağdaş devletlerce vergi, kamu giderlerinin finansmanının sağlanması, sermaye birikiminin teşviki, gelir ve kazancın artırılması, ödemeler dengesi açığının giderilmesi ve tüketim yapısının ıslahı gibi temel ekonomik araçlara ulaşılabilmesi için etkin bir politika aracı olarak kullanılabilirse de, bu amaçlara ulaşabilmek için vergilendirme yetkisinin kullanılması sırasında bu konuda anayasal

Esas Sayısı : 2002/133

Karar Sayısı : 2006/91

vergisel ilkeler olan mali güce göre vergilendirme, eşitlik, vergilemenin genel olması ve vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı ilkelerine titizlikle uyulmalıdır.

HÜKÜM :

Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 152. ve bir davaya bakmakta olan mahkemenin, o dava sebebiyle uygulanacak olan bir kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına götüren görüşünü açıklayan kararı ile Anayasa Mahkemesine başvurusu gerektiğini düzenleyen 2949 sayılı Kanun'un 28. maddesinin 2. fıkrası gereğince 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 4369 sayılı Kanun' un 31. maddesiyle değişik 46. maddesinin son fıkrasında yer alan “Herhangi bir şekilde gerçek usulde vergilendirilecek olanlar ve gerçek usulde, vergilendirilen mükellefler, bir daha hiçbir şekilde basit usule dönemezler.” şeklindeki, hükmün Anayasa'nın 10. ve 73. maddelerine aykırı olduğu kanaati ile bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına ve dosyadaki belgelerin onaylı birer örneklerinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na gönderilmesine 10.07.2002 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi.””